

dat de belofte van het genadeverbond gedaan is aan het zaad Abrahams, dat is Christus, en allen, die, uit genade met het geloof beschenken, dit zaad worden ingelijfd.

Nog krasser liet zich uit Ds H. Joffers, predikant bij de Chr. Afg. Ger. Gemeente te 's-Gravenhage.

"Het genadeverbond is door God opgericht met de uitverkorenen, met die allen," maar ook met die alleen."

Volgens hem moet men tot een van deze twee kwaden vervallen, dat men of de verbondsgoederen aan voorwaarden bindt, of God als een bedrieger voorstelt, wanneer men aanneemt, dat God het genadeverbond met Abraham en al diens zaad opgericht heeft¹¹⁾.

In de tweede plaats is het niet bewezen, dat de gereformeerden van tegenwoordig zoo algemeen vredeaan en genadeverbond vereenzelvigen en hierdoor Christus tot Hoofd van het laatste stellen; en is het bovendien nimmer onbillijk om, gesteld dat ze het doen, hen hierover hard te vallen. Want, zooals boven reeds werd vermeld, geschiedt over de verhouding tusschen genoemde verbonden heeft altijd onder de gereformeerden bestaan, doch werd tot voor korten tijd nooit als van ernstigen aard beschouwd. Ravinek was van meening, dat het betrekkelijk onverschillig is en geen beginsel raakt, of men de tweedheid dan wel de eenheid van raad des vredes en het verbond der genade op den voorgrond stelt¹²⁾. En in gelijken geest oordeelt G. Vos: „Al verkozen sommigen de gegevens over twee verbonden te verdeelen en anderen ze in één verbond samen te vatten; men heeft zich bewust, dat hier geen verschil van beginsel, maar slechts van methode sprak"¹³⁾.

Ten derde, indien — wat mij niet gebleken is — de tegenwoordige gereformeerden zoo veel de beide bedoelde verbonden vereenzelvigen, dan heeft Dr. Kuyper dit toch niet gedaan. Niet alleen in zijn dictaten-dogmatiek, waarop men zich niet officieel beroepen mag, doch ook in zijn populaire studies omschrijft hij den raad des vredes niet verder dan als de raad Gods voor de zaliging der uitverkorenen, die tot stand kwam door de harmonieuze samenwerking van Vader, Zoon en Heiligen Geest¹⁴⁾.

Eindelijk stelle men zich scherp voor den geest, dat de keuze niet is of Verbondshoofd of Middelaar, het een met uitsluiting van het andere. Het is niet zóó, dat de gereformeerden Christus alleen Hoofd van het verbond willen doen zijn, even uitsluitend als anderen voor het Middelaarschap kiezen. Integendeel. Terwijl de laatsten één functie van Christus, n.l. die van Verbondshoofd uitschakelen, hebben de gereformeerden Hem er juist zoo veel mogelijk toegekend. Wij zullen dus hebben te onderzoeken, of Christus in het genadeverbond Middelaar, met uitsluiting van andere functies en met name die van Verbondshoofd zal zijn, dan wel of Hij hierin en Hoofd en Middelaar en Borg en nog veel meer is.

Indien het gevoel hier mocht oordeelen, was de zaak spoedig beslist.

Ons gevoel huivert er voor terug om zich voor te stellen, dat God na de alrijd-beklagenswaardige mislukking met Adam wederom met een mensch en nu met een zondig mensch als Abraham de proefneming van een verbond begonnen zou zijn.

En voor ons gevoel is het niet minder aanstoetelijk, om te zeggen, dat de Heere Jezus Christus in het genadeverbond iets niet zou wezen. Wij hebben er veel meer behoefte aan om Zijn plaats zoo absoluut mogelijk te nemen, dan haar opzettelijk te verkleinen. Reeds Calvijn noemde Christus beurtelings de grondslag, de vervulling, de Middelaar des verbonds, de persoon in Wiens hand het werd gesloten, de borg bij het sluiten; en kende Hem nog veel meer eigenschappen in het verbond toe¹⁵⁾. En wie onbevengden zich tegenover de onderhavige kwestie plaatst, gaat als vanzelf met Calvijn mede.

Doch niet de intuïtie of het gevoel, doch de Schrift is voor ons de laatste autoriteit in alle geschillen, en dus behoort bovenal haar oordeel gevraagd.

Al aanstonds dient opgemerkt, dat het beroep, gedaan op Genesis 17, niet opgaat. Men wijst er wel op, dat er toch zoo eenvoudig staat, dat God toen het verbond oprichtte en dat alleen Abraham en niemand anders als bondspartij genoemd wordt. Men wijst er niet minder op, dat na deze verbondsaluting het bondsteeken der besnijdenis moest toegediend zoowel aan Abraham's zoon Ismaël als aan al de ingeborenen des huizes (vs 23). En op grond van dit alles schijnt het wel, alsof er slechts één conclusie mogelijk is, namelijk, dat het hoofd van het genadeverbond is niet Christus, doch Abraham, en dat dit verbond zelf werd opgericht niet uitsluitend met de uitverkorenen, doch met heel Abraham's vleeschelijke nakomelingschap.

Toch is deze gevolgtrekking te lichtvaardig genomen.

Op de vraag, wie bondgenooten zijn, wordt later nog teruggekomen. Daarom zij hier alleen in 't voorbijgaan opgemerkt, dat de Heere ook reeds in Genesis 17 een zekere onderscheiding maakt en Ismaël afzonderd van de eigenlijke verbondsaluting (vs 20, 21).

Voorts moet men de uitdrukking „oprichten" niet al te zeer forceeren. In vs 2 spreekt de Heere niet van oprichten, doch van stellen of geven van het verbond. Uitleggers als Calvijn en Keil verstaan dit zóó, dat de Heere niets nieuws brengt, maar dat Hij het vroeger reeds gesloten verbond thans nader bekrachtigt of van nu af realiseeren zal. Zelfs Genesis 17 geeft dus reeds te verstaan, dat de eigenlijke bondssluiting niet hier, doch dieper terug ligt en dat dus Abraham in ieder geval het bondshoofd niet is.

En dit wordt nog duidelijker in het Nieuwe Testament. De redeneering, die van de andere zijde opgezet wordt, zondigt tegen een der eerste regels van gezonde bijbelverklaring. Wanneer de Schrift zelf later op een gebeurtenis terugkomt, mag de eerste tekst niet meer zonder den lateren en de latere niet meer zonder den eersten gelezen worden, doch hebben wij alles te benutten wat God over een bepaald feit heeft geopenbaard.

En inderdaad komt de Schrift terug op de verbondsgave aan Abraham. Paulus spreekt er nog eens over in Galaten 3, 13—18. Hij betoogt daar, dat de zegeningen van Abraham tot de heidenen komen in Christus Jezus (vs 14); en dat God Zijn toezeggingen en verbondsbeschikkingen gaf — ja, aan Abraham en in hem aan zijn zaad, doch dat dit zaad feitelijk Christus was. (Greeksdanus). Het verbond is gefundeerd in Christus. Hij is eigenlijk de persoon, die van onze zijde als de handelende partij daarin is opgetreden. Zooals ook Calvijn oordeelt: Christus is het eigenlijke zaad, in Wien alle volken gezegend worden. In de historie van Genesis 17 wordt Abraham's zaad onder een Hoofd gesteld en gerekend, welk hoofd natuurlijk Christus is¹⁶⁾.

Nog duidelijker, zoo mogelijk, spreken in het Nieuwe Testament die plaatsen, waar een parallel getrokken wordt tusschen Christus en Adam. (Rom. 5:12—21, 1 Kor. 15:22, 44—49). Naar de voorstelling van Paulus verkeerden Adam en Christus, wat het verbond aangaat, in dezelfde positie.

Tenzij men zou durven beweren, dat Paulus de parallel niet zuiver getrokken heeft, is hier slechts tweërlei mogelijk.

Of de Heere heeft werkelijk met Adam als hoofd en vertegenwoordiger van het menschelijk geslacht het werkverbond opgericht. Maar dan dringt de parallel tusschen Adam en Christus er toe om aan te nemen, dat ook Christus van Zijn verbond (het genadeverbond) het Hoofd en de Vertegenwoordiger is; en dan mag men niet zeggen, dat Hij hiervan het bondshoofd niet zou wezen.

Of omgekeerd, Christus is in het genadeverbond niet meer dan middelaar. Maar dan moet men ook terug concludeeren, dat ook Adam in het werkverbond geen hoofd van het menschelijk geslacht, doch slechts middelaar geweest is; een voorstelling, die nergens in de Schrift voorkomt en bovendien de realiteit en beteekenis van het werkverbond zeer ernstig bedreigt. Want indien Adam ons verbondshoofd niet is en ons niet gerepresenteerd heeft — wat hebben wij dan nog met het werkverbond en met heel Adam's overtreding te doen?

Trouwens niet deze voorstelling, doch die, welke Christus ook het Hoofd van het genadeverbond doet zijn, hoort eerst recht in de Schriftuurlijke gedachtenwereld thuis. Reeds in het Oude Testament schemert het telkens door, dat het ten slotte

niet Adam of Abraham of David of wie dan ook is met wien God het verbond opricht; doch dat achter hen en in hen de Christus zelf optreedt en dat Hij de eigenlijke partij, het Hoofd is, met wien God Zijn verbond sluiten wil.

Een schoolse vraag, een louere naam-kwestie is dit geschil zeker niet. De gereformeerden hadden en hebben naast het duidelijk getuigenis der Schrift vele groote levensbelangen, die hen er toe dringen vol te houden, dat God het verbond oprichtte niet met Abraham doch met Christus; en dat Deze niet slechts Middelaar, doch vooral ook Hoofd en Vertegenwoordiger is.

1. Want indien Christus het Hoofd van het genadeverbond niet is en Hij niet reeds terstond na den val is opgetreden, is het geslacht van Adam tot Abraham voor eeuwig verloren. Tenzij men de onscriptuurlijke leer aandurft, dat de menscheit tot Abraham buiten het verbond en buiten Christus zalig geworden is.

2. Indien Christus van het genadeverbond het Hoofd niet is, is Adam het ook niet van het werkverbond; en valt met hem als bondshoofd voor ons alle gemeenschap aan zijn eerste overtreding en alle erfschuld weg.

3. Indien Christus het Hoofd van het genadeverbond niet is, valt ook de onveranderlijkheid Gods — en vooral van Zijn recht — niet te handhaven. Het werkverbond is immers niet door de zonde vervallen. Zoowel vóór als na den val blijft voor den mensch dezelfde eisch gelden. Wij zullen alleen door het volbrengen der gestelde gehoorzaamheid de eeuwige heerlijkheid kunnen beerven. Het genadeverbond mag niet zijn, dat God een totaal anderen weg opent naar het eeuwige leven, maar dat Christus op de plaats van den eersten Adam het werkverbond voor ons volbrengt en ons aldus recht geeft op de heerlijkheid. De onveranderlijkheid van Gods recht brengt mede, dat het werkverbond in het genadeverbond wordt volbracht.

4. Indien Christus het Hoofd van het genadeverbond niet is, wordt ook de onverliesbaarheid der genade twijfelachtig. Want het genadeverbond zou dan niet meer vastliggen in Christus en door Hem in God zelf, doch in Abraham, een mensch — eenzijdig wel uitnemender dan wij allen — doch aan den anderen kant niet minder onbetrouwbaar en veranderlijk dan ieder van ons.

5. Indien Christus het Hoofd van het genadeverbond niet is, verliezen wij ook de diepe, door-en-door schriftuurlijke gedachte, dat niet enkele individuen, doch het organisme der menscheit — gebracht onder het nieuwe Verbondshoofd Christus — wordt gered.

6. En om niet meer te noemen — indien Christus het Hoofd van het genadeverbond niet is, wordt ook tekort gedaan aan de hoogheid van Christus zelf. Wien men in het werk der verlossing een plaats ontzegt, die Hij volgens de Schrift toch wel bekleedt.

E. D. KRAAN.

¹⁶⁾ Institutie II, 6, 2.

UIT DE SCHRIFT.

Golgotha en Moria.

Ikzelf ben het, die gezondigd heb... maar deze schapen, wat hebben die gedaan? O Heere, mijn God, dat toch Uw hand tegen mij... zij, maar niet tegen Uw volk... Ik zal het zeker koopen voor het volle geld.

1 Kronieken 21, 17, 24.

„Zwaard, ontwaak tegen mijnen heider; als dien heider, maar ik zal mijn hand tot de kleinen wenden."

Zach. 13, 7.

Na den priester in Aaron en den profeet in Mozes, zien we ook den koning in David uitgliden — in zijn ambt. Het ambt struikelt buiten Christus dagelijks „in velen". En David heeft het koningschap zwaar doen struikelen. Heeft hij niet de volkstelling gelast? Neen, dat was geen administratieve maatregel, zonder eenige bijbedoeling. Het was dit, dat David zijn volk wilde meten naar den maatstaf van het domme getal, en van het militaire geweld. Hij mat God's volk met den maatstaf van de heidenen. En daarin schond hij Israëls wezen; hij schond de bruid van God met zijn oogen. Hij vergat, dat Israël een theocratie was, en neigde tot Sauls zonden.

Toen kwam de straf, een pestziekte. En David worstelde met God. En op Moria breekt de zonde genade door de wolken van het gericht. Daar lag de dorschvloer van Ornan. En daar belijdt David schuld. Heere, Gij slaat het volk, de kuddes

Maar ik, die sla den heilw hand te herneemt David de volk is er het ambteling: de schaduw F worden, maar en David c Moria. Hij den grond, betaalt all som; want gen om te brengen, derschapp niet van dorschvloer eeuwen.

Dus spel den om m noeg. Wat ons verklar fort, weer vald: hij is de schapen kuddes wo neid en v niet, den h niet, de sc in psalm 1 plaatsen ge worden". Ja maar — z Doch Golgo gebriking; des doods, schoonste e barriere teg gotha is p en van h theocrat overwint eerst doc doods to standing

Verplicht

Oalangs wenschelijk grens vast ritaat ingaa vele andere Dit is ee werp.

Wij wille-zeld hebben woorden.

Natuurlijk door het ec er op te g desbetreffend niet gerader

Wel bevat Synode van Generale S wijzigd is, e predikanten dienstjaren

Maar da Daarin w dien leeftijd En zeer Het pred met eenige

Het is ee Wat van daarom nog Woords.

Men moe maatschapp over te bre Daardoor het laatste

Is het pr oordeeling-lijk (want den naam e aan haar, d plaatselijke van de gem pen gevoelt

Onze Syr emeritaatsz dikant, helz En opdat blijve, ook

lij heeft, g ring door d ad examina

De instru de Synode berekend te worde verla

¹¹⁾ De kinderloop met zijn grond en vrucht, 6—7.

¹²⁾ Dogmatiek IIIe 240.

¹³⁾ De verbondsluier in de geref. theologie, 24.

¹⁴⁾ Uit het Woord, ed. 1885, 2e serie II 24—25, 35—36.

¹⁵⁾ Dr W. van den Bergh, Calvijn over het genadeverbond, 64—69.